

DLIAC skolotāja-logopēde O.Bojarova

„Jaunāko klašu skolēnu lasīšanas prasmju un iemaņu pētīšanas neiropsiholoģiskā pieeja”

Korekcijas darba efektivitāte ir atkarīga no prasmes pareizi izvērtēt defekta struktūru un noteikt cik izteikti traucējumu pakāpe izpaužas tās ienākošajās sastāvdaļās. Parasti izstrādātas diagnostikas metodes paredz kvalitatīvo datu analīzi. Toties atsevišķos gadījumos var būt noderīga vienota interpretācijas sistēma pētīšanas laikā iegūtajam materiālam, kā rezultāti var būt izteikti kvantitatīvā veidā.

Lasīšanas traucējumu pētīšanas metožu izstrādāšanā ir iesaistīti tādi autori kā A.Korņevs (А.Н.Корнев), R.Lalaeva (Р.И.Лалаева), A.Ahutina (А.В.Ахутина), O.Inšakova (О.Б.Иншакова), T.Fotekova (Т.А.Фотекова), I.Sadovņikova (И.Н. Садовникова) un citi.

T.Ahutina (Ахутина Т.В) un O.Inšakova (О.Б. Иншакова) bija izstrādājušās neiropsiholoģisko diagnostiku jaunāko klašu skolēnu rakstītprasmju un lasītprasmju pētīšanai.

Metodoloģija ļauj speciālistiem:

-vispusīgi novērtēt grūtības apgūstot lasīšanas prasmes un iemaņas vispārīzglītojošo skolu jaunāko klašu skolēniem;

-testa veidā gūt informāciju;

-nodrošināt ne tikai kvantitatīvus, bet arī kvalitatīvus psihiskās funkcijas raksturojumus pētītajiem bērniem, izvērtēt psiholoģiskos mehānismus, kuru pamatā ir lasīšanas traucējumi bērniem.

Galvenā atšķirība, kas raksturo neiropsiholoģisko pieeju, - dažādu garīgo funkciju tieši strukturālās sastāvdaļas pētīšana. Disgrāfija un disleksija skolēniem var būt funkcionālas lasīšanas un rakstīšanas sistēmas jebkuras sastāvdaļas traucējumu rezultāts: dzirdes, kinestētiskas, vizuālās un vizuāli telpiskās informācijas apstrādes operācijas traucējumu rezultāts, kustību, plānošanas un darbības uzraudzības

nepārtrauktas organizēšanas traucējumu rezultāts, selektīvas aktivizācijas traucējumu rezultāts. Tomēr primārais defekts kādā no šiem komponentiem likumsakarīgi ietekmē vairākas citas funkcijas, kuru sastāvdaļā šis komponents ir iekļauts. Līdz ar to, disgrāfija un disleksija nav izolēts defekts (traucējums), bet gan ir apvienojumā ar runas un citiem verbālo un neverbālo garīgo funkciju traucējumiem. Turklāt, šiem traucējumiem ir savdabīgs raksturs, atkarībā no tā, kurš no strukturālajiem komponentiem nav pietiekami attīstīts.

Neiropsiholoģiskais pētījums palīdz noskaidrot esošo grūtību mehānismu, pie tam ir svarīgi, ka par pamatu izvēlētas neiropsiholoģiskās pētīšanas korekcijas attīstošās metodes ir efektīvs līdzeklis, lai pārvarētu grūtības mācībās (Ahutina u.c., 1995;. Pylaeva, 1998). Tas ir ļoti svarīgi, jo atklāšana saiknēs starp runas traucējumiem un citām garīgās aktivitātes pusēm palīdz atrast veidus, kā ietekmēt psihiskos procesus, kuri ir iesaistīti defekta veidošanā.

Neiropsiholoģiskās metodes ļauj atrast likumsakarīgas saites starp lasīšanas un rakstīšanas prasmju traucējumiem un citām psihisko funkciju īpatnībām.

Lasīšana ir kompleksa prasme. Būtībā tā ir vairāku prasmju kombinācija. No tām vislielāko interesi piesaista: a) lasīšanas veids; b) lasīšanas ātrums (temps); c) precizitāte/pareizība; d) lasītā teksta izpratne. No tām visvairāk informatīva prasme ir lasīšanas veidam un izpratnei par izlasīto tekstu.

Metodoloģijai ir šādi **virzieni**:

- lasīšanas kvalitātes noteikšana un kļūdu raksturs;
- lasītā teksta izpratnes līmeņa noteikšana;
- lasīšanas ātruma novērtējums.

Skaļas lasīšanas ātruma novērtējums tiek veikts saskaitot zīmes (burtus), kuras bija reproducētas 1 minūtes laikā, lasot tekstu no sākuma līdz beigām.

Skaļas lasīšanas līmenis tiek noteikts ņemot vērā vienu dominantu lasīšanas veidu, vienam skolēnam var būt vienlaikus izteikti vairāki lasīšanas veidi.

Lasīšanas veidu kritēriju novērtējums:

-vārdu un vārdu savienojumu plūstošā lasīšana;

-plūstošā vārdu lasīšana ar pāreju dažos gadījumos uz lasīšanu pa zilbēm un apvienošanās;

-plūstošā lasīšana pa zilbēm un apvienošanās;

- saraustīta lasīšana pa zilbēm, lasīšana pa burtiem.

Izvērtējot lasīšanas pareizību tiek izmantotas kvantitatīvas un kvalitatīvas analīzes metodes. Kvantitatīvā analīze tiek veikta saskaitot kopējo kļūdu skaitu veiktajā lasījumā.

Kvalitatīvā analīze klasificē katru kļūdu, kura pieļauta lasīšanas laikā. Visas pieļautas kļūdas ir sadalītas šādās grupās un tiek fiksētas protokolā:

- vārdu izlaišana, nomaina, vārdu kropļošana;

- zilbju un vārdu atkārtošana;

- nepareiza uzsvara likšana;

- kļūdaina galotņu nolasīšana vārdos.

Lai novērtētu vispārējā teksta satura izpratni skolēni tiek aicināti atbildēt uz jautājumiem un veikt vairākus uzdevumus.

1.daļa. Teksta vispārējā satura izpratne.

Skolēns atbild uz jautājumiem par teksta struktūru.

2.daļa. Vārdu un vārdu savienojumu nozīmes izpratne.

Katrā tekstā bija izvēlēti divi vārdi un viens vārdu savienojums, kuru bērniem piedāvāja izskaidrot patstāvīgi.

3. daļa. Zemteksta izpratne.

Kurā no trim sakāmvārdiem ir atspoguļots stāsta vispārējais saturs?

Uzkrāto punktu summēšana un rezultātu ierakstīšana rezultātu tabulā. (tabulu sk. pielikumā)

Daudzu gadu prakse logopēdiskajā punktā ar jaunāko klašu skolēniem norāda, ka disgrāfiju vieglāk izsekot un novērst nekā disleksiju. Lasīšanas rezultātu analīze krievu valodā mācību gada beigās apliecina faktu, ka disgrāfijas kļūdas gandrīz pilnībā tiek likvidētas, bet lasīšanas tehnika dažiem skolēniem paliek zemā līmenī.

Disleksijas problēmai ir nepieciešama turpmāka pētīšana un izstrādņu izgatavošana.

Metodiskā literatūra

T.Ahutina, O.Inšakova “Lasīšanas prasmju un iemaņu pētīšanas neiro psiholoģiskā pieeja jaunāko klašu skolēniem”(2008).